

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

De Rebus Indicis Epistolae, In Editione Veneta Praetermissae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

DE REBVS
INDICIS EPI-
STOLÆ, IN EDITIO-
NE VENETA
PRÆTERMISSÆ.

EXCERPTA QVÆDAM E
CHRISTOPHORI ACOSTÆ
LITTERIS, AD PRÆPOSITVM GENE-
ralem datis, 4. Non. Ian. 1569, Malaca, quæ fuit
olim aurea Chersonesus.

IN hoc domicilio Malacensi, præter confes-
siones, catecheses, & alia ex instituto nostro
munera, pluribus etiam locis conciones ha-
bentur: præsertim verò Dominicis diebus ad
ethnicos sectæ cuiusdam, (Quintinos appel-
lant) quorû praua dogmata & opiniones vt
publicè confutarentur, Cõcilium prouinciale decreuerat,
eamque prouinciã nostris Episcopus demandandam existi-
mauit. Erit, vt speramus, operæ pretiû. Quæstiones etiã eã,
quas vulgò casus conscientia nominant, clericis explicatæ
sanè opportunè, magnaque auditorum tum approbatione
tum etiam profectu, qui vel è quotidianis eorum interro-
gationibus sub explicationem perspici poterat.

Sacra ædes nostra ad rectum hoc anno perducta est, non
modò capax, sed etiam valde formosa, vel structuræ genere
ipso, vel loco: sita est enim in vrbis mediæ summo cliuo, vn-
de ingentia maris terrarumque spatia cernuntur. In eã edi-
ficationem, & simul ad nos quoque alédos, eleemosynæ à piis
hominibus erogantur. Et quoniã hæc domus hospitium est
nostrorû omniû, qui ex India Malucum, Iaponem, & Sinas
petût, exponam ea, quæ ad nos variis è regionibus nuper à
nostris allata sunt: quandoquidè incertû est, ipsorû litteræ
sintne hoc anno ad vos peruenturæ. Ac de Malucis insulis
primû: è quibus cognitû est, Amboinenses neophytos (quos
Franciscus Xauerius & alii deinde Christianis præceptis
imbuerant) superioribus annis crudeliter admodum op-
pressos ac vexatos fuisse à natione Maurorum, quos vo-
cant lauos, in primis fera & immani, & Amboinensibus
præsertim vehementer infesta, Christianis permultis occi-
sis, quibusdam etiam à Christo vi metuque alienatis, toto
denique eo tractu (sunt autem insulæ quamplurimæ) per
vim occupato. Verùm Lusitani ex India illuc valida classe
profecti, lauos inde expulerunt, principes scelerum & au-

Stores affecere supplicio, omnes eas insulas ereptas è misera seruitute, sublati discordiis bellisque ciuilibus, quibus inter sese ad internecionem vsque certabant, ad Lusitanie Regis imperium adiungere. optimo loco & ad excurrendum in primis opportuno, arx cum propugnaculis excitata, impositumque praesidium. Quae res nostros etiam hortata est, ut amplificanda Christianae religionis causa ibidem sibi domicilium collocandum putarent. itaque ob eam rem illic nonnulli è Societate nostra versantur. Post hæc, variis è Maurorum ethnicorumque prouinciis legati Lusitanum Praefectum adire, qui ad patrios ritus & ceremonias deserendas, Christiana suscipienda sacra, denique ad imperata facienda sese paratos offerrent, preclare secum agi, ni repudiaretur, existimantes. Scribunt nostri praeterea tantam esse multitudinem eorum, qui ad Christum conuersi iam sunt, ut ad eos erudiendos ac baptizandos, vel si alii triginta in ea loca mittantur, exiguus operariorum numerus sit futurus; ut alias gentes interim taceam, quae item baptismum efflagitant, in continenti habitantes, Papuas nomine, quae regio in meridiem adeò extenditur, ut praeternauigantes Castellani nunquam ad finem eius orae peruenire potuerint. Papuis finitimi sunt alii populi, atque inter eos neophyti aliquot, nostrorum paucitate quadriennium circiter magistro ac pastore plane destituti. Secundus verò hic rerum euentus, recensque victoria, magnam nobis spem afferebat fore ut in iis agris fides Christiana disseminetur magna cum ubertate redituque animarum: easque nationes nec animi ardore nec pietate Iaponiis inferiores futuras. Regio est inter æstum frigusque temperata, nemoribus ac fontibus frequens, & si more nostro colatur, omnis frugum generis copiam pollicetur.

Ex ora Sinarum naues nondum appulsæ. anno quidem superiore cognitum est Christianam rem eodem esse loci, quo antea, nostri in Amaconis portu & emporio sibi sedem locarunt, diuinum ad interiora prouinciae penetranda expectantes auxilium. Interea Lusitanis negotiationibus in spiritu adiuuandis insistunt. Melchior verò Carnerius Episcopus, pastoralis munere egregie fungitur: clericos tractat humanissime: eosdem excipit saepe conuiuio, ut per eam occasionem spiritali quoque reficiat cibo. Itaque magna est apud omnes in gratia, nec modò clericos, sed etiã

laicos,

laicos, quos ille amantissimis verbis & exemplis Christiana-
nae humilitatis instituit. Pecuniarias multas nec saepe im-
ponit, & domum suam exactas deferri non patitur. valetu-
dinarium est curandis leprosis (quorum magna est in iis fi-
nibus multitudo) ipsius opera & consilio constitutum, non
paruo utique cum corporum tum etiam animorum bono,
(multi quippe ea ratione conuertuntur ad Dominum) huic
ergo valetudinario Melchior eiusmodi pecuniam attribuit
statim.

Ex Iapone hoc anno litteras nondum accepimus: si fue-
rint allatae, mittentur ad vos.

Hæc mihi in presentia, quæ scriberem, occurrerent. Re-
liquum est, ut Malacensem hanc domum atque familiam,
sacrosanctis tuis, Pater optime, sacrificiis precibusque eo
diligentius adiuues, quo maius illi periculum impedit. ru-
mor est enim, Acenorum Regem (si populi sunt insulae ma-
gnæ Taprobanae, quam hodie Sumatiam vocant) ad obsi-
dionem huius vitis comparare sese, certè perniciose Malacæ-
sibus agitare consilia. Malaca, 4. Non. Decembris, 1569.

EX ALOISII GOVEANI LITTERIS, DATIS
Coulano è collegio Saluatoris, 18. Calend. Feb. 1569.

VERBS hæc, in qua commemoramur laborantes in vinea
Domini, & in Comorinensem quoque tractum subinde
excurrentes, jacet ad montis cuiusdam radices, passuum
à mari novè circiter millia. Salubre calum, aquæ optimæ,
annona plurima, gens verò ad pacis æquæ ac belli munia
solers: Christiana sacra multi suscipiunt, qui iam susceperunt,
tum frequenti sacramentorum usu, tum etiam animi cædore
atque munditia, & in ceteros, benignitate & officiis, egregium
probitatis ac veræ fidei specimen præbent.

Mauris ethnicisque oram hanc non exigua quandoque clas-
se instantibus, armati resistunt sanè fortiter, præstantque
magnam in catholica fide constantiam.

In neophytis est egregia pietate mulier. ad eam cum ethni-
ci quidam adiissent, petentes nescio quid patrio delubro of-
ferendum, id postulatum usque eo mulier tulit indignè, ut
scopis arreptis (quod genus iniuriæ apud eos in primis
contumeliosum est, atque idcirco à magistratibus etiam se-
verè admodum vindicatur) ita tenaciter, ut extorqueri non
possent,

possent,

possent, vultu verbisque; malè acceptos abs se reiecerit, quia etiam postridie, qui dies erat sabbati, præcipua feminarum pietatè cultuque concelebrari solitus, cum plebs iam frequè cõuenisset in tẽplum: elata voce mulier eadem, vt coctus omnis exaudiret: Ego, inquit, in simulacri cultum rogata nescio quid, negaui scilicet. quòd si quem posthac in eo genere peccare cognouero, me omnino eius nomen ad Patrẽ, (sic enim sacerdotem nostrum appellat) cum primũ affuerit, delaturam esse profiteor. qua denuntiatione compuncta nonnullè, aliquo eiusmodi obstrictè piaculo, ad officium sponte rediere.

In extrema ora castellum est insigni quodam ethnicorũ delubro clarũ in primis ac celebre, Christiani etiã aliquot ibi versantur. & quoniã ea natio piscatu maximè vitã tolerat, cum duobus iam mensibus inopia piscium grauiter laborarent, duos è nostris, qui tum aderant, rogauere Christiani, vt supplicationibus publicis Deũ propitiare ne grauentur. supplicationes habitæ cum apparatu ac ceremoniis: à tẽplo nostro ad crucẽ vsq;, nõ lõgè posita, agmẽ Christianorũ processit, magna cum religione, quorundã verò etiam lacrymis. Deinde nostri ad aliũ pagum rei Christiane causa profecti, nuntium accepere, paulo post supplicationes peractas ingentem repentè vim piscium magna cum neophytorum gratulatione extitisse.

In hac ora maritima tres & viginti sunt pagi, sanè frequètes, & quidem, exceptis quatuor, omnes Christianis tẽplis ornati. Suus autem cuique templo ædituus præest, què patria lingua Canaquapolem vocant, propter nostrorum hominum penuriam, ex ipso neophytorum numero lectus à probitate & Christiana disciplina peritia. Horũ est, præter templi custodiam, Christianis etiam præceptis plebem imbuere, discordias tollere, in templum neophytos conuocare, obseruare quis desit, qui ve se malè gesserit, omnia demum ad Patrem deferre, cum venerit, vt ipse deinde pro delicti modo remedium adhibeat. Obseruantia verò neophytorum in nostros homines mira, mirum obsequium.

Graues etiam inimicitia nostrorum opera sua vsq; multa deposita, & constituta pax non solum inter priuatos & consanguineos, & ipsos quoque populos, verum etiam Regem inter ac Regni proceres aliquot. atque hac ratione imminetia sæpe seditionis tumultusque sublata pericula,
tanta

tanta cum Christianorum tum verò ethnicorum approbatione, vt multi principes viri sese iam nunc defensores atq; adiutores Euangelii præbeant, qui nuper acerrimi Christianæ religionis aduersarii fuerant. Regis verò ipsius, quamquam adhuc ethnici, eximia erga nos humanitas ac beneuolentia cernitur: audit nos perlibenter, templū Christianis ædificauit egregium, quinetiam in eam incubuerat uoluntatem, vt Maurorum sanum, quamquam inuitis ac renitētibus ipsis, euerteret. Sed ne qua turba ac rixa oriretur, vel ipso nostrorum suasu res in aliud tempus dilata.

Dum hæc pararem scribere, ecce tibi ab Rege Trauancoris nuntius: etiam atque etiam rogans, vt Regem ipsum è nostris aliquis adeat: esse quæ ille nobiscum agere uehementer velit. Delubrum est leucis ab hoc oppido quatuor, quo Rex Trauancoris tum ad gratulationes quasdam ac solemnitas sese contulerat. eò igitur è nostris nonnulli profecti, benignissimè ab eodem excepti sunt: actum de templis Christiano ritu ac religione toto ipsius regno extruendis: eamque potestatem Rex patentibus litteris seu diplomate fecit amplissimam: deinde omnibus iis qui ad Christum accederent, immunitates ac priuilegia multa proposuit: se suaq; nostris liberaliter detulit: eosdem orauit, vt sibi Lusitanorum, qui versantur in India, conciliarent amicitiam tandem permanfuram, quamdiu sol extabit ac luna, professus hostem se hostium nostrorum fore perpetuum. ad ea nostri tum ita respondissent, vt Regi gratias agerēt, & opportunè etiam alia quedam adderent, domum reuersi sunt. Quocirca breui, vt speramus, magna cum diuini nominis gloria totum illud regnum ad ecclesiam catholicam aggregabitur, eritque necesse, vt Indica omnia nostræ Societatis collegia cultores atque operas in vnicam hanc magnam ac spatiosam pro sua quæque parte contribuāt. Laudetur etiã atque etiam Dominus: idemque nobis multum de suo sancto Spiritu largiatur. Amen.

EX EMANVELIS IESSERIAE LITTERIS AD
Propositum Generalem datis Goa, 4. nonas Ianuarii, 1569.

AESTATE superiore cum è Sinis redirem, Cocini primum, deinde Goæ sum factus certior, auere te, Pater optime, de illarū gentiū moribus ac natura cognoscere,

cere, deque spe eiusdem per Euangeliū adiuuandæ prouinciæ. Quocircaversatus ibi annos aliquot deesse nolui, quominus tibi per litteras quid haberem in eo genere cōperitū, quidve sentire, exponerem. Sinarū regio & patet latissimè, & omnium, quæ quidē in hac plaga exploratæ sunt, oppidis & habitatoribus est celeberrima. Incolę sunt ingenio valde bono & acuto, præstantiores animi, quam corporis viribus, in reipublicæ administratione & ciuili prudentia admodū excellūt: hac apud eos cura studiumq; præcipuum, superstitionibus & idolis minime dediti sunt. vnum habent regem: huic verò supra quam credi possit omnes obediunt, præmiorum ac pœnarum distributio planè admirabilis: atq; vt natura sunt perspicaces, animaduerti nonnullis ipsorum sacrosancta fidei nostræ decreta vehementer probari, in vrbe Cantone fui aliquoties: apertè profitebantur, si per regem regiõsve ministros liceret, sacra suscepturos libenter. Atque (vt ego quidem existimo) si quando Christi præconibus aditus in ea loca patuerit, plus apud Sinas breui quàm apud alias nationes vel diuturno labore profecerint. primū ob gentis ipsius naturam atque indolem egregiam, deinde quòd secuta toto regno pax est atque tranquillitas. Quinimo & in amore & in honore nostros habere, quidam etiam ad meliorem frugem reduci iam cœperant: iidemque aiebant, si quibus vnquam aduenis in eius regionis interiora penetrare licuerit, eos vtique aduenas è Societate nostra futuros. Itaque licet perperuus ille animarum inimicus opponat omni conatu sese, & reuera negotium hoc difficultate non vacet, tamen ita desperandum non est, vt nonnulli, re nõdum omnino tentata atque explorata, putarunt.

Etenim Franciscus Peus & ego, quo tempore in Sinas eum Regis Lusitaniæ Legato profecti eramus, in mandatis habebamus, vt ne prouinciã ingrederemur, ante regiã legationem absolutam; sed enim tota res acta sic est, vt minime mirum videri debeat nos deinde introductos nõ esse. quòd si duo socii aliquam eius linguæ & consuetudinis nostri peritiam, forti magnòque animo rem aggrediantur, ipsi per se (quemadmodum in Meaci vrbis ingressu apud Iaponios factum est) Deo adiuuante forte confido (idque nobis affirmabant Sinæ) non modò vt non arceantur, sed etiam vt audiosè intromittantur ab incolis. Qua Lusitani moratur,

domus

domus iam excitatę complures. Christianorum incolarum est numerus sex circiter millium, partim Lusitanorum qui mercaturam exercent, partim etiam Sinarum qui sese paulatim ad Christum adiungunt, ibidem duo iam templa videntur: Lusitanorum alterum sacerdotibus instructum secularibus: alterum Societatis nostrę, huic ædes coniunctę sunt, Patris Provincialis iussu ad nostrorum habitationem extructę, vt simul & rei Christianę in eo portu dent operã, & integritate vitę exemplóque illius regni quasi fores pulsare pergant. Eadem ædes opportunum quoque præbent nostris hospitium, qui Iaponem perentes ex itinere illuc diuertunt: quorum nonnulli nouem decemve interdum menses ibi subsistunt, dum vel cursum expectant, vel aliqua in vsus Iaponicos necessaria comparant. Variis præterea ex ethnicorum regionibus confluunt eodem Christiani, quibus in spiritu laborãtibus tēpestiuè succurritur. Et quoniã alia nulla est in eo emporio religiosa familia, nostri tantis tamq; salutaribus occupationibus distineatur, vt nõ videã quibus in locis possit eorum esse commoratio fructuosior. quas ob causas, ac præsertim introitus obtinēdi gratia, sic equidem statuo (nisi si tibi videatur secus) è re Christiana futurum, vt mandes atque præcipias, non modò vt nostri (quoad eius fieri poterit) nequaquam ab incepto desistant, sed etiam omni conatu insistant sacrosanctum Euangeliũ penitus in eam prouinciã inferre: siquidẽ à Deo magna speranda sunt. Ipse pro sua clementia in anima spirituque tuo semper inhabitet. Ego me precibus tuis ac sacrificiis valde commendo. Goa, 4. nonas Ianuarias, 1569.

E NICOLAI NVNNIS EPISTOLA, E CASTRO LERNATE DATA, 4 Idus Febr. 1569.

DE regionibus hisce Maluci, & Amboini, anno superiore, plura cognouisse vos arbitror, quibus in regionibus Dei beneficio Christiana res cursum deinceps ita prosperũ tenuit, omnes vt hi populi & insulę sacrũ Euangelium efflagitent, & sanè hæc Domini vinea, omnium, quę Societati nostrę commissę sunt, in primis videtur colenda: fructum enim operę pollicetur vberissimum. Quare in spem viuimus fore propediem, vt impiam Mahometis sectam in hisce partibus diuina bonitas prorsus extinguat ac de-

ac delectat. quocirca obsecrate fratres carissimi Dominurū,
vt numerum operariorum augete dignetur.

Cōmoratio nostra adhuc est maxime in oppidis finibus;
q; Iernaris, Bactionis, Mauri, & Selebū: nec sanè frustra, si-
quidem hæ nationes (adiuuante conatus nostros & indu-
striã Domino) tum ad sacra salutis æternæ mysteria; omnē-
que probitatem valde propensæ, tum etiam in Patres, qui-
bus ad earum conuersionem Dominus vtitur instrumentis,
bene animata cernuntur.

Mauricam Diœcesim tuentur hoc tempore Patres duo,
frater vnus. Iolanam verò Didacus Magaglianes obit ma-
gna cum vtilitate, exemplòque virtutis atque constantiæ,
quippe qui valetudine cōfictatus aduersa, nunquã tamen
idcirco intermitit Christianam rem baptisimis, cōfessionibus,
catechēsibus, missarum sacrificiis, aliisq; id genus mi-
nisteriis adiuuare.

Ex altera parte Nicolaus insulã tenet Morotai, degit-
que præcipuè in oppido celebri Sequita, quem ille cæterò-
que circa populos iisdem ea instituta nostræ Societatis of-
ficiis atque laboribus ad Christianam vitam informare non
desinit.

Iam verò in hisce insulis versatur seorsum Antonius
quoque Cōsaluus. is erat hoc tēpore in oppido Rau, Chri-
stianæ religioni bonisque moribus eo toto agro propagan-
dis intentus, magno utique patientiæ ac virtutis exemplo,
vel ob difficilem eius regionis naturam, vel etiam ob dolo-
rem capitis, quo laborat assiduè, nec tamen idcirco desistit
suo munere perquã studiose & alacriter fungi. hanc Mau-
ri terram magni calores atque æstus adeò insalubrem effi-
ciunt: atque his aliisque de causis, quas iam cognouisse vos
arbitror, itinera in primis sunt laboriosa & valetudini ve-
hementer infesta. Verùm enimvero in his ipsis incommodis
atque difficultatibus mirificè consolatur leuatque nos Do-
minus, cum reipsa euentuque demonstrat, sudores nostros
operamq; nō frustra consumi. quippe gens hæc nuper adeò
rudis ac barbara, ad sacratissimum Eucharistiæ mysterium
(que ipsius Dei virt^o ac potestas est) idonea redditur, & mi-
rabili quodã studio ac pietate vltro sacramentum confessio-
nis exposcit. in singulis ferme oppidis templa extruxere. &
dominicus festisque diebus ad catechismum cuncti conue-
niunt, quæ res missæ implet vicem sacerdotum inopia.

Iisdem

Iisdem docendi, concionandi, ceterisque muneribus nõ sine magno quidem profectu dat operam in Bactionis regno Ferdinandus Aluares, profanos ac supersticiosos ethnicorum ritus cum Christiana religione ac disciplina commutans. agrotauit hoc anno grauius, & solus est. quocirca maximos in ea prouincia subit labores.

Bactionica gens Mauricam superat ingenij bonitate & acumine: quare facilius etiam capit sacrosancta fidei Christianae mysteria non obscura uero argumenta dant omnes, prorsus desertæ abiectæq; Mahometanæ prauitatis: ac Rex præsertim, qui vnâ cum popularibus suis acri se incensum studio demonstrat Christianæ fidei propagandæ.

Selebum terra est admodum ampla, multas magnasque continet insulas, Reges habet complures Christianæ religionis ita cupidos, ut nihil ad eorum conuersionem, præter catechesim baptismumque deesse videatur. Solum aptissime ferax: incolæ corporis totius forma & proceritate conspicui, colore non tam atro quam rubido: minus quieti ac pacati, nunc quidem præ multitudine Dominorum: sed ubi Christianæ disciplinæ ac uero Domino sese adiuerint, conspirabunt omnes atque consentient. Reges Christiani facti iam tres: quorum est omnium cura penes Petrum Mascareniam, ex quo facile existimare possitis, quam uehementer nobis subsidio opus sit. Atque ut clarius etiam id ipsum intelligatis, nonnullas perstringam nationes, quæ a nobis Euangelium expetunt. In iis numerantur Papuæ non abfimiles Cafris seu Aethiopibus, in multa regna diuisi: distat hinc ampla eorum regio leucas circiter sexaginta, ad leucas ferè totidem cognita & explorata. Atque ego cum essem apud Regem Bactionis, uidi nonnullos ex iis Regibus, qui ad eum inuisendum pro amicitia uenerant, iidemque baptismum petebant: sed non impetrauere, quod nemo suppeteret ad eos Christianis præceptis erudiendos, & deinceps retinendos in fide.

Eadem sunt postulata Regis quoque Bengaij, quæ terra in meridiem spectat. Rex uero Gorentalij, cui regno ex altera parte sunt oppositi Selesbes, sextum iam annum instat idem exposcere, atque etiam nuperrimè certos homines idcirco ad Lusitanum Præfectum legauit. Sed frustra, quod ualde pauci sumus, & longè lateq; dispersi: misit quidem Præfectus amicitia causa, qui cum muneribus illū in-

uiferent, simulque animauit hominem, & hortatus est ut Petro Mascarenio uteretur, qui tum in ora contraria uersaretur. Regnum uero Gorentalij frequentissimum est: nec dubium quin si Rex Christiana susceperit sacra, ceteri quoque sint suscepturi. Huic finitimus est Rex qui dicitur Botum. is latius etiam imperat. Alia multa regna gentesque consulto praetereo, ne augeam dolorem uestrum, commemorando tot animarum interitu: quos ego uel pro uisus tantum salute (si res exigat) uitam libenter posituros esse non dubito.

E PETRI MASCARENIAE LITTERIS

Lernate datis pridie Non. Martij, 1569.

Quando apud Selebes hoc anno uersatus sum, non ab re fore existimaui, si ad uos, quae sint ibi gestaper-scriberem, ut cum tantam mellis copiam in tanta operariorum inopia cognoueritis, cuncti Domino supplicetis, uti quam plurimos dignetur huc mittere.

Sionis Rex, quod iam audisse uos reor, conuersus ad Christum est, & sacro baptismo initiatus in ora Manadi, quo tempore Didacus Magalianes ibi fuit. ea de causa intra sexdecim menses totum regnum ab eo defecit, uno duntaxat oppido excepto, quod ille cum parente fratribusque confugit, atque inde ad hoc Lernatis Castrum se contulit, opem a Lusitanis implorans. Interea diuina adspirante clementia, populares eius ad sanitatem reuersi, Regem in patriam reuocant imperata facturi. celox ad eum deportandum a Lusitanis instruitur, una discessimus ipso natali die Sancti Bartholomei: proximo die dominico in ora Manadi sacra missae peregrimus. ibi cognitum est dimidiam tantum regni partem ab Rege stare, ceteros in defectione persistere. Inde ad Sionem urbem appulsi, iactis anchoris, oppidanos de regis aduectum fecimus certiores. ij simulatque audierunt Lusitanorum nati delatum Regem, quamquam teneret arcem aduersa factio, nihilominus Principes ad nauem usque accedere sese dedentes, ac Regis pedes multis cum lacrymis osculantes.

Substiteramus ibi iam triduum, nec hostes ad pacem adduci poterant. Quocirca Nauarchus, itemque Cosaluis Vrtadus, cum sua cohorte descendunt: ad hos arma-

ti adiunguntur trecenti ex iis qui Regi fauebant. Quare perterriti hostes arce deserta in montes recepere sese. Septembris mensis tunc agebatur, iamque aderat dies præfinita Nauarcho, ut se cum reliqua Lusitanorum classe coniungeret. Quocirca solutis anchoris, natali die Mariæ Virginis, ex eo loco peruenimus ad pagum miliarium circiter trecentarum, quibus Consobrinus quidam regius imperat. ibi remansimus celoce abeunte ego & Rex cum Lusitanis duobus: nec mora templum excitatum est. in eo Regis Patrem, qui ibidem erat, sacro baptismo abluimus, venerandum senem, ad Christianam fidem valde propensum, & ingenio imprimis mitem ac docilem.

Septembri exeunte, cum neophytos Manadenfes inuisere decreuissem, Rex ipse cum multis è suorum numero me prosequi statuit dum ornantur nauigia, è Sanguim insula honestissimi quique viri ad me venerunt, rogantes ut irem ad Regem suum Christianis initiandum sacris: cuius rei magnam ipsi quoque voluntatem ostenderunt, cum signis aliis tum verò coma extemplo tondenda, quam alunt mulierum more valde promissam. quorum ego studiis optimis obsequendum ratus, præsertim quòd ea ratione ad insulæ Sanguim totius (quæ sanè magna est) conuersionem aditus patefieret, admodum lætos dimisi pollicitus me ad eos esse venturum. ij simulac patriam attigere nouas ædes nobis excipiendis extruere aggressi sunt. inde paucis interiectis diebus Regis Cognatus, cuiusdam viri principis filio comite, præclare instructo nauigio venit ad me deducendū. parata iam erant Regis quoque Siens octo nauigia. Itaque is etiam mihi cum sua cohorte se comitem præbuit.

Festo die sancti Francisci manè profecti vespere ad Sanguim accessimus: postridie Rex insulæ cum optimatibus ingenti omnium gaudio nobis obuiam prodire.

Vrbs regia, & insulæ totius nobilissima, Calanga appellatur: eò sumus deducti, ac triduo post promulgauimus Evangelium: quo perattentè audito Rex & Regina primoresque respondent, meam sibi orationem vehementer probari: proinde magnopere velle se fieri Christianos. Moratus igitur ibi sum quoad fuit necesse ad præcipuam sexus vtriusque nobilitatem sacro baptismo expiandam. quo illi suscepto redemptionis humanæ mysterio, dici vix potest quantum voluptatis & gaudij non solum animo

ceperint, sed etiam publicè ostenderint. Neque tamen inter hasce gratulationes vel Reges ipsi vel ceteri de salute animarum serió mecum agere & querere destiterunt: planè ut nostra domus in primis laxa dies noctesque auditoribus esset referta.

Decretum est etiam communi consilio, ut veneranda crucis trophæa statuerentur: eamque crucem sua ipsi manu viri nobiles è ligno pulcherrimo fabricati sunt. Ô spectaculum vestris oculis perquam iucundum fratres mihi carissimi, si vidissetis Regum illud par, Sionis & Sanguim, Christi Domini crucè primùm sublatà in humeros, deinde proceribus certatim adiuuantibus, defixam & erectam nixogenibus cum vniuersa multitudine suppliciter adorantes.

Interea tempus aduenerat Cauripanos neophytos inuicendi: ea res magno sanè mœrore Sanguimanos affecit, quos ego ut potui leuavi, pollicitus me reuisurum ipsos in reditu. rogatus ab iisdem ut ante discessum, arcem extruendo templo describerem, pecuniam in id corrogatam præstò futuram in tempore: æquatam & amœnam agri planitiem illis ad mare assignaui, densis confitam arboribus, quæ arbores intra sex horas vniuersæ (& quidem Principum manibus) prorsus excisæ: tantus eos ardor animi, tantum noui templi desiderium caperat. Quinetiam Rex deuexa iam ætate, cum propter infirmitatem corporis exercere sese ipse cædenda silua non posset, instabat tamen ac præerat sedulus operi, ceterosque hortabatur. Regina verò iussit nuntiari, se quoque cum feminis purgando solo herbisque vellendis in eius laboris ac meriti partem esse venturam. Ad extremum cum non liceret mihi apud eos esse diutius, ab Rege ipso & à nobilissimis quibusque honoris causa ad nauem deducti conscendimus. Lusitanis duobus, qui mecum erant, singula donata mancipia. Regis præterea iussu propinquus ipsius & alius irem summo loco natus adolescens actuario nos prosequenti sunt.

Erat adhuc nobiscum Sionis Rex, cuius in regnũ simulatque peruenimus, nauigia comparari imperauit, ut nos in Cauripam comitaretur ipse cum magno Principum numero: itaque regno bellicis copiis præsidiiisque firmato, nauibus quinque profecti Kal. Nouembris, altero die Mandum attigimus: ibi versati sumus ad dies decem: interea Batachini (sic enim appellantur hi populi) ad me detulerunt

hominum

hominum esse plus centum millia, qui iam pridem auidè baptismum expeterent, simulque Regem Sionis rogarunt, vt ea de re mecum ageret: sed ego cum cernerem eius ore neophytos esse permultos, nos autem ita paucos, vt nō nisi rarò ad eos adire possemus: excusavi me vt potui, præbuiq; spem fore, vt à patribus, qui ad Selebes erant com morandi causa venturi, baptizaretur: me verò non aliam ob causam eò accessisse, nisi vt factos iam Christianos inuiserem.

Inde cursum in Cauripā intendimus, & ex itinere ad oppidum quoddam Regis Bolonis maximè nobile naues appulimus, vt relictum ibi à Didaco Magaliane adolescentē acciperē, mecumq; perducerē. Rex Bolonis Manadi Regis est filius, Mahometanus ille quidē, sed ad Christiana sacra propensus. is aberat eo tēpore passuum ferme ducenta millia. Mater autē ipsius vbi cognouit me portū introisse, misit, qui me & cibariis & humanissimis verbis exciperet, sed mihi nequaquā eo loco morandū existimaui. Itaque adolescente, quem dicebam, in nauem accepto, Cauripam denique attigimus, magna tum neophytorum tum etiā ethnicorum lætitia, cuius non obscura dedere signa quādiu ibi mansimus. neque verò parum nos occupatos habuit gētis eius religio ac pietas: ita vt nostrū hospitium celebraretur assiduè vel à neophytis, quos in fide cōfirmabamus, vel ab ethnicis, qui salutaribus rudimentis ac præceptis imbuebantur, quos ego tamen baptizare nolui, quamquam id ipsum efflagitantes, ob eas ipsas causas, quæ mihi apud Batachinos occurrerant, dixi aliquem è patribus ad eos habitandi causa venturum: atque hac spe iniectā digressi, inde Sionem ineunte Ianuario mense tenuimus.

Consalvus Pereria Lusitaniæ classis Præfectus Regi Sionis receperat, se illi aduersum rebelles subsidio esse venturum. iamque Ianuarius erat in exitu, nec dum ille aderat. in ea expectatione cōparuere duo nauigia, quibus Rex commite meprodiit obuiam, ratus esse de classe Præfecti, sed à Lusitano Mendornela, qui iis nauigiis vehebatur, cognitum est, Lusitanicam classem vi tempestatis in Malucū abreptam. Sanè molestus nobis fuit is nuncius. cognita mœroris causa Mendornelas ipse Regi se suosq; milites liberatiter detulit. ac diuino fauente numine ita se præclare gessit, vt paucis diebus duo cœperit oppida vel ipso loco, vel propugnatoribus & armorum apparatu imprimis munita.

ea victoria sedati & compressi tumultus: vniuersa insula in sui Regis potestatem redacta: Selebes Lusitanorum virtute perterriti.

Regis huiusce fides ac bonitas præter æterna, quæ (vt speramus) manent illum in calis præmia, felicem etiam hunc rerum exitum videtur in terris esse promerita: vsque aded nos officiosè & amanter est prosequutus, quacumque nobis apud Selebes contigit iter facere, nusquam à lætere nostro discedens. Itaque in eius gratiam magnus etiã nobis est honos habitus. nec solùm in deducendis nobis officio fungebatur, sed etiam fidei Christianæ præconem se præbebat, exponens quàm illam sibi frugiferam ac salutarem expertus esset. nobis verò apud eos populos pro sua probitate pioque animo gratias agebat ingentes: & cum alia tum illa præcipuè prædicabat, se in exilij sui calamitate benignè à nobis exceptum ac sustentatum. denique in regnum nostrò beneficio restitutum esse; quibus ille rebus animos hominum non mediocriter permouebat, nec apud neophytos modò, sed etiam apud Lusitanos ipsos magna nostrum nomen ponebat in gratia.

Pacato igitur (vt dixi) regno, Rege salutato, Lerate reuerfus sum. mecumque regis filium duxi natu maximum, indolis egregiæ, nonum circiter agentem annum: què ipse mihi tradidit Parens educandum apud nos.

EX LITTERIS SEBASTIANI FERDINANDI
ad Præpositum Generalem Societatis IESU, datis
Goa mense Nov. 1, 62.

IDibus Septembris, cum naues huc è Lusitania peruenissent, litteræ tuæ nobis redditæ sunt, è quibus magna cū animi voluptate accepimus quæ per nostros homines in Europa gerantur à Domino. & quoniam non ignorabam vos itè res Indicas libèter solere cognoscere: faciendū mihi existimaui vt huius anni potissimū ad vos acta perscriberē.

Atque vt à nostro Collegio exordiar, sumus hoc tempore octoginta & octo, præter eos qui in aliis neophytorum ecclesijs tum in hac insula Goa, tum in Ciorano Salletisq; versantur. Gymnasia nostra grammatices, plures in classibus diuisa, discipulos sexcetos circiter cōtinent. ij, diligēter curatur vt cū lucubrationibus & exercitationibus litterariis,
studium

studium virtutis pietatisque coniungant. itaque singulis mensibus ex præscripto semel omnes, multi etiam sapius, vltro peccata sacerdotibus confitentur, & corpus Domini sumunt qui ad mysteriū illud censentur idonei. Statis præterea diebus magna alacritate cōueniunt ad Christianæ fidei ac disciplinæ rudimenta publicè decantanda. denique in cereros etiam instituendos & conuertendos ad Dominū, seruitia præsertim & agricolas, (quantum eorum tenera ætas) incumbunt,

Orphanorum Collegio, quorum est numerus 100 circiter & 20, fratres è nostris duo præpositi sunt: eosque ad omnem virtutē ac probitatem informare non desinunt. Aliquot in iis visuntur Brachmanum filii, quorum opera & comitatus in prouinciis obeundis & in conuersione ethnicorum nostris iam nunc est admodum utilis. Catechumenis, qui quidem sexus virilis sunt, præest frater vnus. femine separatim ac longiùs habitant, quarum est cura pænes mulierem ex Æthiopia, eius rei valde peritam, itaque suo munere tam scienter ac sedulò fungitur, vt in ipsius diligentia prudentiaque nostri magnopere conquiescant. porrò datur opera etiam, atque etiam vt omnes si cœcitate & errores, in quibus versabantur antea, quàm optimè recognoscant: idola ritusque patrios prorsus obliuiscantur, vbi Christianis præceptis instituti baptizatique sunt, quo sibi deinceps victum honestis artibus parent, variis opificiis vitæque generibus destinatur. vtiq; dum laborat, inopia nemo deteritur, cum Mauris, Iudais, Ioguibus (ii quasi religiosi quidam sunt doctoresque ethnicorum) diuturniore Catechismo opus est, quippe quorum in animis mendacia & opiniones prauæ, radices egerunt altiores: quarum ipsas etiam fibras, quoad eius fieri potest, nostri conantur euellere: atq; idipsū industriæ ac studii in Christianos etiā conferunt sacri Inquisitoris rogatu, si qui fortè à catholica fidei norma recesserint.

Concionum fructus idem qui solet, testatur id populi concursus ac pietas: acerbissima verò nece Domini prædicanda, magni etiam animorum motus & lacrymæ iam confessionis & communionis quantus vulgo sit vltus, celebrioribus præsertim festis anni diebus, vel ex eo perspici poterit quòd Iubileo ex Europa nuper allato, præter alia vrbis tēpla, in hoc tantum nostro ad sacram Eucharistiæ mensam

numerati plus mille sexcenti conuiuæ sunt.

In audiendis confessionibus ægrotorum, iisdemque in extremo vitæ certamine confirmandis sanè, quàm præclare ponitur opera. namque ob id ipsum vrbe ferè tota nostri à fumis, mediis, infimis adhibentur, ac si quos reperiunt rei familiaris inopia, vel domestica solitudine vehemètiùs laborantes, horum non solum animas curant, quantum in ipsis est, verùm etiam corpora. Itaque & stipem illis à populo corrogant, & eorum cubicula ac domus ipsimet verunt purgantque, & alia id genus obeunt ministeria. quorum exemplo ad eadem pietatis officia laici quoque non mediocriter incitantur. Itaque appulsis huc nuper è Lusitania nauibus, cum nostri ad littus cum cibariis prodissent, excipiendis ægrotis, (quorum erat numerus amplius trecentorum) iisque ad valetudinarium deferendis, & fordibus, quas in itinere contraxerant, eluendis, è populo multo eo commoti spectaculo, depositis illico palliis, idem facere aggressi sunt. ipsa verò valetudinaria sapius adire, & solita humanitatis ac benignitatis officia præstare mos est.

In iis quæ ad conscientia animique candorè pertinent, in rebus præsertim contrahendis, exercendisque commerciis, nostros consulunt multi. ac nuper quidam minime obscurus vir apud certum hominem non modò septem aureorum millia, de quibus erat controuersia, sed reliquam pecuniam suam deposuit vniuersam, professus palàm, si malè parta censerentur ea bona, se, cuiusque nostri adiudicassent, omnia redditurum. præterea nõ leues tolluntur sepe discordiæ: humanitatis & officii causa carcer inuisitur, & ex iis qui damnantur capite, complures ethnici conuertuntur ad Dominum, quorum ille tenebras vt boni quondam latronis eo tempore dissipat. quamobrem nostri huius lingua periti damnatos ad locum vsque paribuli prosequuntur magno utique ipsorum bono, quod superioribus diebus ethnici tres liquidò comprobarunt, qui cum alia multa deliquerant, tum Christianum quendam virum honoratum occiderant. horum duo in ipsis adhuc vinculis Christiana sacra susceperunt; tertius obfirmato animo Euangelium respuebat, quippe cuius conuersionem in exitum vitæ Dominus reseruaret. Itaque cum in Salleranum agrum ad supplicium cum reliquis duobus ducendus esset, vt ibi

pcenas

pœnas homicidii penderent, vbi homicidium perpetrauerant: accersitur vnus è patribus, qui adhibito secū interprete fratre quodam, cum multis rationibus ethnico suaderet, vt quoniam periret corpus, ne animam seruare negligeret: respondebat ille sibi non esse tanti. nec tamen idcirco pater ab incepto desistere, quousque peruentum ad littus est, vbi damnatis conscendendum erat in nauem, vt in Salsetas insulas inde traicerent. Hic ethnicus diuino afflatus numine conuertitur denique, & baptizatur magna cum antea vitæ detestatione ac dolore. his rebus peractis nostri, quòd longius progredi per superiorum mandata, non licebat, domum reuersi miseris illis valde mœretibus. Quod vbi Goæ rescitum est, alios è nostris duos P. Visitator confestim submitit eius lingue gnaros: quorum obediendi studium & alacritatem Dominus multis incommodis ac difficultatibus compensauit. Siquidem longum iter emensi, caloribus maximis, ad mare perueniunt frustra: nauis quippe iam soluerant, nec vlla nauis in ea statione supererat. Inde igitur, quamuis defatigati, ad quendam piscatorum vicum pergunt sanè longinquum. ibi celeriter comparato, & præclare instructo nauigio, turbam, quæ præcesserat, vix tandem assequuntur. Tum verò noxii præ gaudio lacrymas fundere, iisque gratias agere verbis exquisitissimis, atque ita sub vesperam ad castrum Raciolum descensum est. Eius diei molestissimum æstum Solisque vehementiam postridie marutinus imber excepit, isque densissimus, quo profus madidi ad locū supplicii leucas à Raciolo tres perueniunt. Hic fontes, criminibus per sacram confessionem expiatis, ab vxore liberisque eius, quem occiderant, & à reliqua circumfusa multitudine veniam nixi genibus petunt: deinde imaginem crucifixi, quam attulerant nostri, plena pietatis oratione complexi, huius miseræ vitæ curriculum absoluerunt, I E S U M inuocantes identidem. vnus etiam in extremo spiritu conuersis ad populum dixit, se id lethi genus multis sceleribus esse promeritum, petere tum ab ipsis, tum ab aliorum pagorū hominibus, qui abessent, vt sibi clementer ignoscerent: se quidem animo æquissimo esse, quoniam ad suum tenderet Deum. His audiendis non tenuit lacrymas populus: obitum etiam illorum litanis ac precibus profecutus est, magna salutis eorum cōcepta spe, quod non dubia in eis contritionis & pœnitentiæ signa

perspexerant. Eadem ferme caritatis officia præstant nostri etiam iis, qui deprauata religionis causa damnantur à sacris Inquisitoribus, nec eos à denunciata illis capitali sententia vsque ad persolutum supplicium deserunt.

Ad hæc, dominicis diebus vespere decem è nostris ad catechismum exercendum in quinque parœciarum huius urbis templa se conferunt, quorù in singula conueniunt præter ceteram turbam pueri ducenti, trecenti, ac propè quadringenti, adè studiosè & alacriter, vt libenti animo discendi causa lusus pueriles relinquunt. excitantur autè præmiis quibusdam, vt crucibus, imaginibus, & huiusmodi, rogantque nostros vt reuertantur eò sapius, nam se non solù affuturos in tempore, sed etiam curaturos vt alii accedant. Cùm res ita bellè procederet, visum est aliquando has quasi copias communis latitiæ causa recensere, & in ædem nostram cogere. itaque dimissi aliquot è nostris per urbem, conuocatos agmine composito pueros perduxere canentes, & virentibus ramis ornatos, vt nullus esset urbis vicus, qui non Christiani catechismi vocibus personaret: idque tanta populi approbatione, vt multi patresfamilias aliisq; honesti viri enixè peterent, liceret sibi illud innocentium agmen & comitari & adiuuare, idque à compluribus factitatum. Conuenere autem in templum nostrum pueri interdum ad tria millia: quorum aliqui vixdum è patria lingua quantum è Christiana doctrina didicerant: quæ res eo pluris facienda est, quòd eorum profectus & eruditio ad plurimorum aliorum cuiusuis generis hominum utilitatem ac salutem redundat.

Hoc eodem instituendi munere funguntur nostri etiam in plateis & compitis: & simul turpis aleæ lusus & improba temere iurandi consuetudo è plebe infima tollitur. Circueunt etiam agri Goani vicos atque parœcias non paruo ferè cum animarum lucro, sed magno labore & corporis vexatione, quòd longo interuallo ea loca inter se disuncta sunt. In quodam ex iis pagis fuit Brachmanes adè pertinax, atque ita in demonis potestate, vt cù & nostri sæpe & alii salutis eius cupidi ab opinionum prauitate ad veritatè multis rationibus hominem traducere conarètur, ipse còtumaciter omnes eluderet, iamq; vulgo pro desperato haberetur. Verùm diuinitus factum est, vt cùm die Dominico par Christianorù in fabrili cuiusdam parietis opere contineret,

meret, cœptis interueniret vnus è nostris. atque is primùm Christianos obiurgare, quòd tali die operam darent præfertim ethnico: deinde, experiendi causa, culpam eius rei totam in Brachmanem vertere, crimen augere verbis, nec sanè frustra: siquidem terrore quodam repètino percussus ille respondit, se suòsque omnino Christianos fore. nec fidè fecellit. cum aliis seprèdecim Christianus est factus, mutatus in alterum virum: nostròsque iussit sine cura esse. conatus omnes adhibiturum se, vt è popularibus suis nemo non Christiana sacra susciperet. Speramus promissa facturum diuino adspirante numine, quod huiusmodi actionibus deesse non solet.

In ade sancti Ioãnis Baptistæ, passibus ab vrbe Goa mille & quingentis, sacro baptisate initiati hoc anno ferme septuaginta, Brachmanes plerique, quorum operam ad aliorum conuersionem speramus magnopere profuturam. alios eiusdem parœciæ vicis, tribus circiter passuum millibus à templo distantes, fratres duo circumeunt. horum alteri, catechismum die quodam dominico de more exercenti, casu ethnicus quidam interuenit, quem scilicet Dominus ad sacrosanctæ matris Ecclesiæ gremium perducebat. hunc vt vidit frater, ad eum sermone conuerso cœpit agere de rebus ad salutem ipsius animæ pertinentibus: quos ille sermones quum respueret, nec diutius audire velle se ostenderet, paruulus quidam ex iis qui ad rudimenta Christiana conuenerant, annum agens circiter nonum aut decimum, offert vltro sese, & mirabili quodam spiritus animique ardore succensus, suadere insistit homini, vt Christiana sacra suscipiat, multis rationibus ethnica superstitionis mendacia coarguere, denique sublatis in cœlum manibus orare & obtestari, vt aternæ saluti prospiciat. ac frater quidem, vt cum ethnico ageret ipse, correptum brachio puerum bis terve semouit: sed cum pueri pietas nequaquam ferret disungi se ab eo colloquio, obtrudere ille subinde sese, argumentis pro sua parte pugnare: nec ita multo pòst Dominus, nimirum paruuli fide innocentiaque placatus, ethnicum suæ gratiæ stimulis ita excitare dignatus est, vt commutata voluntate diceret velle se fieri Christianum. Itaque confestim à fratre detonsus est: comamque pueri furca suspensam, ingenti gaudio lapidibus petere ac sputis, in simulacra sua Deosque patrios sexcenta probra iactare.

In eius vici neophytis magna quædam ad res diuinas propensio cernitur: petunt ut sibi liceat suo sumptu templum exstruere, quod nostri ad sacra missæ peragenda se cõferant: negari non poterit, quod & iustum est postulatum, & à cõmuni parœciæ templo absunt longius. ex ea plebe sexaginta ferme hoc anno baptizati, aliique sunt etiam Catechumeni. Castrum est in hac insula mille & quingentis ab urbe passibus: in eo templum visitur sancto Iacobo sacrum, vicis aliis compluribus huic parœciæ contributis, & quia loco est opportuno & celebri, Mauri complures Domino lucrifunt: atque ad eam rē non mediocri est adiumento Præfectus ipse præsidii, qui rei Christianæ quā sit studiosus, vel superioribus diebus ostendit actione planè digna litteris. Erat ibi Brachmanes insignis, cuius ita mentis oculos occæauerat dæmon, nullum ut salutaris lucis radium posset admittere. hunc nostri sapius aggressi, denique peruicerunt, ut Christianum fieri velle se diceret, ita tamen, ut bimestre spatium sumeret ad se præparandum. Interea oppugnat eum vehementiùs dæmon, eiusque animum ita refrigerat, ut cum dies adesset, mutato iam pænè cõsilio, rem differre ac tergiversari inciperet. id ubi vident fratres, fidem promissam exigunt ipsi primùm, tum etiam ad Præfectum, cui id ipsum promiserat, Brachmanem adducunt: quum pergeret nihilominus petere, ut dies prerogaretur: obsecrat eum Præfectus, ut tãdem ex iis tenebris animum inducat emergere, celeritate opus esse, præsertim in tali negotio. cū ille obstinatus in sententia perstaret, eò denique perducta res est, ut Præfectus permotus misericordia se ad hominis pedes abjiceret supplex, eumque ut sibi cõsuleret lacrymans precaretur. idem factum etiam à fratribus, quare ethnicus non dubio pudore concepto, manus denique dare coactus est, seque continuò quod vellent dixit esse facturum, tum verò Præfectus gratulabundus ruit in eius amplexum, eumque mox pretioso pallio purpureo & serico pileo exornat. hoc suæ in eum benignitatis initio facto, quo non modò liberalis animi, sed etiam pii ac religiosi, egregium specimen præbuit: deinde hominem unà cū fratribus ceterisque qui aderant domum usque deduxit. nouitate spectaculi obortæ uxori ac domesticis lacrymę, sed eos ipse Brachmanes obiurgauit, nimirum alio quam antea spiritu, omnesque reddidit Catechumenos.

In eodem tractu alia res accidit memorabilis. Dum ea loca nostri circumeunt, offendunt pro foribus ethnici cusdam filiulam baptismi percupidam, eamque Christianis præceptis imbueri incipiunt. Sentit hoc mater, statimque furès ad ianuam prouolat, vni è nostris diabolico instinctu alapam primùm impingit acriter, deinde pugnum faucibus incutit. vbi hæc flocci non facere præ puellæ salute nostros videt, tum verò vehementiùs exardescens fustem arripit, ægréque rabiès eius multitudinis cõcursu reprimitur. Verùtamen ea fuit fratris in ea iniuria patienter ferenda tranquillitas atq; submissio, vt mulier postea placata, cum vniuersa familia se ipsa quoque ad Christum adjunxerit.

Puer quidam, tertium-decimum ferme natus annù, fratres eisdem adiit baptismi causa: interrogatus cuias esset, respondit Maurum, ex pago quodam leucas circiter quinq; distante, seque à parentibus ob id vnum clam profugisse, vt ad Christiana sacra contenderet.

Huic sancti Iacobi castro aliud est & natura loci & viatorum frequentia non absimile. ædes est ibi sancto Blasio dicata, pueriq; numerantur ducenti ferè, tanta gratulatione aduentantes nostros excipere soliti, vt paucis hisce diebus, cù eos iter ad se habere cognouissent, iis cùcti virentibus ramis insignes, & Christianæ doctrinæ rudimenta canentes, obuiam longè procefferint. baptizati hoc anno sunt à nostris in eo castro ferme triginta.

Ad retinendos autem in fide neophytos, præter catechesim, quæ sedulò exercetur, curatur etiam, vt statis diebus missæ adsint, omnesque suo tempore peccata ritè confessario detegant. præterea ab ethnicorum consuetudine, celebritatibus, atque spectaculis ex decreto prouincialis Concilii prohibentur.

In Ciorano insula sancti Bartholomei parœcia est cõstituta, cuius Apostoli festo die natali baptizati sunt hoc anno octo circiter & quadraginta aduenæ è finitimis Mauro-rum regionibus, nam ipsa insula tota iam Christum Dominum profitetur. Festus autem ille quem dixi dies, anniuersaria celebritate ludicrisque peragitur, quo faciliùs & vera pietas neophytorù animis imprimatur, & patrii ritus ex eorum memoria deleantur. Itaque cùm sacras omnes & reliquias & imagines eximio quodã studio ac veneratione prosequuntur, tum verò confessioni tantù tribuunt, vt cùm

primam

primū in morbum incidere, quanquam eminus & incōmoda tempestate, extemplo patrem cōfūendi causa accersant; affirmantque pro certo, se hoc sacramentum corporibus suis longē quā alia humana remedia salutaris experiri. aiunt etiam omnes, idque constanter, ante Christiana sacra suscepta terrificis dæmonum monstris aliisque spectris valde torqueri se solitos: sed ex quo religionem veram induerint, ipso nomine IESV, quod nomen illi magno pere venerantur: & signo crucis, quod in omnibus actionibus adhibent, quiduis triste ab se facessere. dicuntque nonnulli, eius nominis fiducia nullam rem se non aggressuros quamuis arduam atque difficilem. iam quanto studio reneantur ethnicos ad Christum Dominum perducendi, declarat eorum assidua atque importuna efflagitatio, ut liceat sibi ea de causa cum ethnicis agere: sed quod volunt non semper à nostris impetrant, scilicet ne studio elati in eo genere quandoque peccent. etenim paucis antè diebus neophyti aliquot cū alium reperissent in Maurorum finibus habitantem, non sine periculo susceptę religionis per eam consuetudinem deserendę, caritatis ardore succensū vltro ipsi captum vincētumque ad adem nostram magno suo discrimine pertraxerunt.

Brachmanes quidam neophyti sunt, huius insulę primarii, Ganzares. horum cognatus quoddam odio Christianę religionis sponte exulatum in Mauros abierat, in eius bonorū possessionem Prorex hos quos dixi Ganzares miserat. Verū illi commodis suis omnibus atque pecuniis præ cognati salute neglectis, hominē hoc anno adierunt, nec antè destitire, quā ille Dei beneficio cum vxore, liberis ceteraque familia in patriā ad Christiana sacra traductus est. Alii duo cū item ad Mauros eo consilio sese contulissent, ut affinem quendam suum ex iis locis abducerent, atque ad Christi ecclesiam aggregarent, à barbaris capti & malè accepti sunt, quanquam vbi cognitum est eos esse Ciorantos, deinde soluti dimissi que sunt: atque spes est ipsum quoque affinem propediem adfore.

Iam verò à patriis ritibus ac cæremoniis quā vehementer abhorreant, vel illa res indicat: aduenerat nuper ethnicus quidā, ut coccos aliquot emeret (frugis genus id est instar nucum) cuidam è simulacris de more libandos: id vbi sensere nonnulli eius propinqui, vltro ipsimet hominem
vsque

vsque ad fluium persecuti captum ad nostros vi pertraxe-
re, sic statuentes apud animum suum, pro sceleris atrocita-
re lenius agi cum illo non posse, quam vt confestim laqueo
suspensus è medio tolleretur. Nec solùm eiusmodi, sed et-
iam cetera flagitia maiorem in modum auersantur. Testis
est adolescens quidam claro genere natus, qui superioribus
diebus parum pudicæ mulieris consuetudine implicatus
cùm esset, id vbi affinis cognitum est, nulla nobilitatis
eius habita ratione, & ipsum & feminam ex insulæ finibus
exegere, negantes ferri vllò pacto posse, qui exemplo suo
ceteros tantopere offenderent. Alia multa in hanc senten-
tiam dicenda supererant: sed ex hisce de reliquis existimari
facile poterit.

In Salserano agro huic insulæ propinquo templa quin-
que excitata, quorum primum & antiquissimum est in ca-
stro Raciolo, dedicatum Mariæ. Virgini ad niues. In eo ba-
ptizati sunt hoc anno centum & quadraginta, præter eos
quique Goam eiusdem rei gratia venire, quique hoc tem-
pore catechumeni sunt. porrò in illa parœcia Christiani in
vniuersum numerantur amplius octingenti. Festo ipso ni-
uili die, P. Prouincialis eò profectus, manè sacra missæ ri-
tu pompæque solenni peregit, & concionatus est: sub vespe-
ram baptisate loti sunt quadraginta, ingenti gratulatio-
ne, magnoque factorum apparatu, sedulo incumbenti-
bus in eam re Præfecto ipso præsidii, œconomis, atq; con-
sulibus, quorum vnum pro eximio Christianæ rei studio
ethnici aded malè acerbèque oderunt, vt eum calumniis
fictisque criminibus in capitis periculum vocare non dubi-
tauerint, itaque in custodiam est traditus aliquando, &
vexatus à magistratibus: verùm in eiusmodi ærumnis tan-
tam ille semper alacritatem atque aded lætitiã præ se
tulit, vt pro sacra fidei propagatione maiores etiam labo-
res & incommoda sibi ab Deo precari & expetere videre-
tur. Rursus etiam ab iisdem Brachmanibus ferè & lapidi-
bus appetitus, præclare secum actum existimauit, vel ob id
ipsum, quod benignitate Domini factum est, vt quotquot
eum oppugnaverunt, immutati deinceps ad Christum se-
se conuerterint.

In mediis illis finibus oppidum est celebre Margon, &
in eo templum sancti Spiritus, quo plus mille Christiani
conueniunt, qui Brachmanes Ganzares antea fuerant.

gregem

gregem hunc quinque tuentur è nostris, qui hoc anno ibi sacramento baptismi initiati sunt, ii summam efficiunt 234. hos alii sequuntur propediem. Ex eo loco dominicis omnibus festisque diebus confert se vnus è nostris ad sacra missæ faciendæ in ædem sancti Michaëlis, quæ Margone distat quinque circiter millia passuum, Christianosque numerat octingentos egregia omnes pietate atque constantia, licet ferè omnes distincti atque dispersi, quidam etiam bene longè à templo inter ethnicos habitent. baptizati sunt ibidem hoc anno 107. augebiturque neophytorum numerus, cum primùm deseruerit ira dolorque vulgo conceptus ex disturbance delubrorum suorum. Et quoniam tanta est gentium immanitas, vt cum primùm quis Christianus est factus, eum vel propinqui & affines deserant quamuis extrema laborantem inopia, valetudinarium ibi nostrorum cura constitutum est, quo magna mortalium approbatione & excipiuntur & curantur ægroti, non modò Christiani, verum etiam ethnici, atque ea ratione multi Christo Domino lucrifunt.

In eadem ecclesia conuersiones quædam hoc anno extiterè notabiles. Ex Maurica terra tres exacta iam ætate homines eò contendere ob id vnum vt Christo darent nomina. ægroti nonnulli Christiana religione in ipso morbo suscepta, contritionem præ se ferentes, è vita migrarunt. Iuuenis annos natus circiter quinque & viginti, cuius pater, vir imprimis honestus, cum vniuersa familia sese Christo Domino addixerat, parentis consilium detestatus, ad Idalcænam Maurorum Regem se contulit, à quo amicè exceptus & in honore habitus est: verum tamen acceptis deinde à patre litteris ita permotus est, vt Christianæ religionis causam omnia illa commoda sponte relinquere, & leucarum triginta iter emeriri non dubitauerit. liberaliter egit cum utroque Prorex, eorumque commodis admodum benignè consulit.

In eodem tractu aliam ecclesiam, cui à sancta cruce nomen est inditum, Christianorum circiter sexcentorum, nostri procurant, anniuersaria crucis adorandæ sacra, quæ in diem quartum nonas Maii incidunt, cum cetera celebritate hoc anno peracta sunt, tunc etiam baptismo caput 60, qui numerus & pro temporis spatio, (siquidem nuper eò lumen Euangelii illatum est) & pro multitudine ac pertinacia Brachmanum, qui ibidem sunt, nequaquam exiguus est.

est putandus. Baptismo peracto, neophyti omnes agmine ramos arborum præferentes, cum præcentione tubarum & varia symphonia prodire ad crucem loco pulcherrimo designandam, ubi nostrorum opera sanum ethnicorum totius eius regionis opulentissimum euersum antea fuerat: ut qui locus dæmoni colendo tandiu paruisset, idem adoranda cruci dæmonis victrici consecraretur. Postridie eodem ordine ac ritu aliam statuerunt in vico finitimo, impositam pilæ, qua in summa prius confectum erat amaracû, quam Brachmanes herbam magna superstitione ac cæremoniis pro numine venerantur. atque ea sanè pila ad eò comodâ præbuit cruci basim vel natura loci, vel ipsius structure forma ac figura, ut eâ vnâ ad rē excitata fuisse videretur.

Superioribus diebus baptizatus ibidem est puer, cuius conuersionem nostri diuturno labore quaesierant, spe matris etiã ea ratione ad Christum Dominum perducendæ, nobilis feminae & cum primario viro eò iunctæ: sed illa nihilominus obstinata palam profitebatur se parum laborare de filio. quod ubi ille cognouit, quanquam ætate admodum tenera, perit ut liceret sibi matrem adire, conatibus suis Deum forsitan affuturum. magnum in eo studium atque ardor animi cernebatur. itaque ei negari non potuit, nec sanè puerum fefellit opinio. namque ita se in ea actione præclare gessit, ut mulier, marito relicto, filium secuta sit, iamque animi verè Christiani indicia dederit.

Alia Brachmanis Ganzaris viri principis filia catechumena est facta: quam tanto parens amore prosequabatur, ut nemo dubitaret, quin eam omnino imitaturus esset: sed ceteri Brachmanes opposuere illi sese, eumque perpulere, ut cum Præfecto expostularet & quereretur, filiam sibi per vim ablatam fuisse. deducunt igitur hominem centum ferè Brachmanes ad Præfectum, certa fiducia fore ut puella verbis suis calumniam comprobaret. Sed illa ubi eò peruenit, tota re ad arbitrium eius reiecta, & iussa quod sentiret libere expromere, palam respondit, vim sibi nullam profus adhibitam fuisse, dolere sibi quòd non citius Christum Dominum cognouisset: quare Brachmanes turpiter victi abiectique digressi sunt, ipsa baptismo expiata, & nouo nomine Lucia vocata est: speramus etiã suos aliosque ipsorum opera permultos idem esse facturos.

Ad eundem pagum accesserat Iogues, hoc est, quasi

b b

mona-

monachus inter ethnicos, ex eorum genere qui cultu vitæ
 et quæ horrido sanctimoniam profitentur. ætate videba-
 tur annorū quinque circiter & viginti, egregia forma cor-
 poris, vultu modesto, minimè loquax: in hunc neophyti cū
 incidissent, pænè captiuum ad nostros adducunt. Interro-
 gatus à Patre, quoniam consilio vitam adeò asperam duce-
 ret, quæmve tot laborum sibi fructum proponeret: respon-
 dit se antea vitæ peccata expiare, salutique prospiceret
 tum Pater multis rationibus quanto in errore verlarer
 ostendit, qui sine conditoris sui cognitione se id assequi
 posse consideret, suæque disputatione ita permouit homi-
 nem, vt quasi noua quadam oborta luce responderit, quo-
 niam ita placeret Deo, velle se fieri Christianum, simulque
 voluntatem suam factò sanè admirabili declarauit. vesti-
 bus erat indatus laceris & attritis, pendente ex humeris
 sarcina coniectis in eam quibusdam quasi reliquiis, quas
 religionis causa circumfererat, ænea scutella, poculo in cu-
 curbitæ formam excavato utebatur: brachia & crura fer-
 teis armillis, manuum digitos ac pedum ferteis item annu-
 lis habebat ornatos; fistulam è ceruice suspensam, corni-
 culum venatorium manu gerebat, quibus aduentum suum
 in oppida præsignificare erat solitus: nec deerat illi mortis
 meditandæ materia, passer extinctus non detracta pluma.
 barba & capillis erat abradis: exigui tantùm circuli spatio
 comam in summo capitis vertice raram sed promissam &
 bene compram cōsultò reliquerat. aures erant quatuor aut
 quinque locis perforata, lignis quibusdam insertis, tanquã
 suæ professionis insignibus. Sed vbi cum Patre congressus
 est, magna & Christianorum & gentilium turba sectante,
 nouo spiritu instinctus processit in forum, ibique togo ex-
 citato & accenso, omnia illa instrumenta, quibus illum de-
 mon ornauerat, in fascem colligata cōrexit in igne: Brach-
 manibus magno suo dolore insipientibus, & tanta ac tam
 repentina mutatione stupentibus. nec his contentus lo-
 gues, vbi Christianis rudimentis instrui est cæptus, veniam
 petiit matris adeundæ, vt eam cura filiis tribus ad Chri-
 stum ab impietate traduceret. conatū respondit euentus,
 namque profectus in patriam, quotquot quæsitum ierat,
 secum ad nostros adduxit. Sunt autem adhuc catechome-
 ni: nam, vt antè diximus, Ioguium catechesis de industria
 solet esse prolixior, sed baptizabuntur propediem.

In eodem vice quidam erat ab Euangelio ita alienus, ut latebras quæreretur assidue, ne Dei verbo aures dare cogere-
 tur: cum grauiſſimum in morbum diuinitus incidisset, morte iam imminente interrogatus a nostris velle ne fieri Christianus, & desperato iam corpore animam ab interitu vindicare: velle respondit, præclare enim, inquit, intelligo, Deum hoc morbo fugæ ac tergiuersationis meæ poenitias à me repetere. atque ita culpam agnoscens ut baptizaretur efflagitauit illico antequam efflaret animam: atque ubi lotus est, crebris cum Deo colloquiis habitis, peccatorum veniam implorans, ea ipsa nocte migravit e corpore, verum de hac parte (ne sim longior) hætenus, quæ Christianis hoc anno aucta est centum septuaginta tribus.

Sanctorum Philippi & Iacobi ecclesia Christianos continet quinquaginta supra octingentos maxima ex parte Brachmanes: eam quoque vineam colunt nostri sanè fructuosam, namque hi neophyti spectata probitate studioque sunt amplificandæ religionis Christianæ, atque ob id ipsum angustias pauperum suis facultatibus leuare nõ desunt. Sed ut ethnicis iis qui bonam frugem pollicentur adiuuandis libenter insistant, sic ab improborum ac pertinacium consuetudine longè refugiunt. Ad numerum fidelium adscripti hoc anno in eadem ecclesia sunt amplius centum & quinquaginta præter triginta, & eo plures, qui se ad hoc collegium ea de causa contulerant, baptismus ibi inter ceteros habitus est caput simul octo & septuaginta, in iis cum alijs insignes viri fuere permulti, tum verò maximè Brachmanes Ganzares tres. Apparantur autem actus hi publici quam amplissimè, quo facilius Indi ritus impios ac superstitiones dediscant, quibus certatim operantur hæ gentes externis ceremoniis & gratulationibus, utpote veræ atque internæ pietatis prorsus expertes: totamque religionem spectaculorum duntaxat ac pompærum magnificentia ac specie metientes. Ad eum porro, quem dixi, baptismum ingens concursus est factus partim incolarum, partim etiam Lusitanorum, qui ad eam eadem religionis causa peregre aduenerant. In ea turba neophytus repertus est in tanta aliorum gratulatione solus esse plorans, res non sine admiratione continuo deferretur ad patrem. is accedit ad hominem: quærit cur in publicâ lætitia vnus ipse lugeat: tum ille: quid ni (inquit) fundam

dam præ gaudio lacrymas, cum videam ritè colli commune omnium Dominum eo ipso in loco, vbi paucis antè diebus eundem per summam impietatem neglectum & iniuria affectum aspexi toties, cum honores eius numini debiti, saxo cuidam hinc posito tribuerentur, nomine Manganaio! obstupuit eo responso Pater, præsertim quòd nihil tale ab illo expectasset: qua ex re perspicì potest immensa conditoris ac Domini nostri benignitas, qui charismata sua nõ ad hominum opinionem atque iudicium, sed alto quodã & arcano consilio diuidit. Erat in eadem parœcia mulier Christiana, cuius filius ab idolorum cultu & Brachmanum consuetudine diuelli non poterat. itaque pro eius conuersione vt pro sancto quodam Augustino pia mater Monica lacrymas precabatur assidue, cumque totum iam quinquennium in eius oppugnanda pertinacia frustra laborasset, graui denique morbo mulier opprimitur. per eam occasione ad euocandum matris nomine confessarium filius aduenit. Dies erat niuiũ miraculo sacer; eo ipso die, manè, sacrificio missa pacto, ambo profecti sunt: cumque tali die pater frugem aliquam virgini matri libare percuperet: cepit in itinere cũ adolescente agere de venturi seculi veritate deque huius vitæ fallacijs, suadere & hortari vt saluti prospiceret matris exemplo, quæ id tam vehementer optaret. quibus ille sermonibus, vt à Christi nomine maiorem in modum abhorrebat, initio minimè flecti visus est; veruntamen vrgete deinceps multis rationibus patre, affuit cæptis eius omnipotentis Domini bonitas, quæ adolescentis animo sancti spiritus faces admouit sic, vt exutis impedimentis omnibus, quibus implicatus à dæmone tenebatur, Christianum fieri matrique obtemperare velle se dixerit: ad quam vbi peruentum est, tota re a confessario exposita, mulier tantũ lætitiæ percepit ex ea tam repentina tamque felici immutatione filij, vt statim se morbo leuari senserit. præbuit confidenti aures Pater, deinde ceteros Christianos adiit, prosequente officij gratique animi declarandi causa adolescente catechumeno cum alijs cognatis, & eorum quidem ethnicis aliquot, qui ostendunt se quoque propediẽ id ipsum esse facturos. Dominus noster eos in salutari consilio suscepto retineat. Huic alia ecclesia ac templum opportuno loco instituitur: namque re ipsa compertum est, ad ethnicorum conuersionem & neophytorum profectum longè utilissimam

hissimam esse ædium sacrarum frequentiam, etenim hoc pacto & boni ab improbis commodius dignoscuntur, & vniuersi facilius adiuuantur.

In hac insula Goa nostri ecclesiam quoque Sancti Ioannis Euangelistæ administrant. ea Christianis constat octingentis: qui vt ferè omnes admodum honesto loco sunt nati, & in principibus insulæ numerantur: Christianis actionibus tempus redimere student malè positum in idololatriâ. itaque egentibus benignè faciunt, præsertim cum annonæ laboratur inopia: quod cum hyeme proxima contigisset, conuentu habito primores oppidi cuiusdam ratione iniere subueniendi pauperibus, idque fecerunt. vbi verò tempus messis aduenit, aliquot oryxæ candidis (certæ mensuræ nomen id est) ex collatione in publicum redegerunt pauperibus diuidendos. quæ laus hominum eo maior est, quod iidem ante conuersionem aliud nihil nisi tyrannidem, rapinas, & alia huiusmodi scelera meditari solebant.

In rebus iis, quæ ad sinceritatem fidei pertinent, nullus carni & sanguini relinquatur locus. Senis cuiusdam filius ad Mauros se contulerat, huic parens pro litteris aperte denuntiavit, si quid ab se postularet, rediret in patriam, Christumque profiteretur: ita fore non solum vt animam exitio sempiterno subtraheret, (quanquam id maximè spectari oporteret) sed etiam vt paternæ inter ipsos necessitudinis iura constarent: sin rem diutius distulisset, sibi certum esse exacta iam ætate, & ad exitum appropinquanti, illo exhædato patrimonio omne egentibus distribuere. qua ipsa denuntiatione alij quoque, nec sanè frustra, cognatos ab impietate deterrent. hoc anno in eadem ecclesia sacro baptismatis fonte renati sunt octo & triginta plerique nobiles: in iis tres è Botorum familia, qui apud ethnicos concionatorum exercent munus, magnoque in honore sunt. ante huius mensis exitum multos alios neophytorum affinium suorum opera sperabamus ad Christi gregem accessuros. Paucis autè diebus ad templum illud baptismi causa se contulit grandis iam natu, minimeque contemnendus vir, tanta fide & noticia Dei, vt qui aderant mirarentur: etenim Catholicæ fidei capita exponenti Patri respondit ille, sanè vt videbatur ex animo, se cano iam esse capite, nec ignorare neminem præter vnum Deum ac Dominum nostrum colendum atque adorandum esse: eundemque sibi iadudum

hæret in pectore, ac proinde sese desere lōgi iacturam tē-
poris in dæmone propter summum scelus venerando con-
sumpti: & simul vim lacrymarum prorudit contritionis ac
pœnitentiæ restem, petens vt sacro baptismo lauaretur,
quod postea factum est. Denique vt ad alia transeā, nostris
hominibus illius ecclesiæ, neophyti pietate in Deū & oſſi-
cio laisfaciunt, nec eo quempiam ē Mauris accedere pa-
tiuntur, quin rem ad nostros continuo deferant, vt ad eius
conversionem aggrediantur. Annuertaria eius templi so-
lennia hoc anno cum ceteris ceremoniis, frequentia popu-
li, & sacra concione celebrata sunt, tum etiā baptismo ca-
didatorū viginti, quos alij octodecim paulo post subsecuti
sunt, vt interim eos tacca, qui ad hoc Goanū Collegiū mis-
si sunt: atque etiā nū superesse dicuntur ibidem catechu-
mēni quinque & viginti.

Præter hosce baptismos in Goanis finibus habitos hoc
anno etiā in ipsa vrbe Goa in aedibus nostri Collegij ba-
ptismi quatuor generales peracti sunt non sine apparatu
magnifico, symphonia, supplicatione publica, concioni-
bulque nostrorum, qui linguam Indicam callent præcla-
re, præsentē Prorege, præterea quòd in candidatis erant
Brachmanes multi viri primarij.

Primus cōcelebratus est Epiphaniæ die festo, quòd hoc
libamine gratis nullum infantē IESV fore putauimus. ba-
ptizati sunt octoginta, in iis Brachmanes medicus in pri-
mis huiusce vrbs clarus: huius vltro se præbuit suscepto-
rem ipsemec Prorex, vniuersa Indica nobilitate honoris
causa prosequente.

Alter eadem serè pompa in Maium mensem incidit. in-
geni abluti octo & quadraginta supra ducentos præter
multa Lusitanorum mancipia. in eo numero fuere Brach-
manes duodecim insignes viri cum sua quisque familia.

Tertius in tertiā dominicā die Iunij mēsis dilatus est an-
gelo custodi sacra. Ea celebritas ceteras tū gratulatione, tū
neophytorū numero ac nobilitate superauit: cuius rei non
minimā laudē fructumq; tulit Lusitanus incola, qui cum in
suis hortis ethnicos haberet cōplures vehemeter in suis su-
perstitionibus obstinatos tātu aberat, vt ad eos ad Christū
allicere conareretur, vt etiā de nostris hominibus id agētibz
quereretur: quòd scilicet illis molestiā exhiberet: verū is di-
uinitus deinde factū est, vt culpam suam agnoscens, mutata
volun-

voluntate nostros in opere adiunare sedulo cæperit, & ex
iis ad fidem traduxerit amplius quinquaginta, qui nostro-
rum opera Christianis deinde præceptionibus eruditi, vbi
dies baptismi adfuit, ab ipso Lusitano per mediam vr-
bem ad arces nostras agrimine composito ducti sunt, ramos
manibus proferentes, præcinentibus tubis, vt specimen
aliquod Proregi præberet nouarum frugum, quas in poma-
rio suo decerpserat. sub vesperam deinde sacro baptisinate
infrati sunt in vniuersum duceti & sexaginta: in iis Brach-
manes Salsertani & Goapi honesti homines circiter quin-
quaginta

Postremus fuit capitum centum & sexaginta, Octobri
mense, post diem vndecim milibus virginum sacrum, idq;
summa cum significatione lætitiæ. porro omnibus hisce ce-
lebritatibus interfuere Lusitani tres, qui in hac vrbe sibi
domicilium collocarunt, quorum vnum œconomum esse
Raciolensis ecclesiæ diximus antea. Atque ego sanè verbis
exequi nequeo, quam cupidi sint tres ii homines animarū
salutis: siquidem pro ea tam vehementer laborant, vt ab
Deo in terris videantur esse propofiti quasi quoddam ex-
emplar & incitamentum multis in hoc genere negligentibus:
cū enim ea de causa calumniis falsisque criminibus
oppugnantur, interdum etiam tradantur in carcerem: ita
libenter hæc vexationes omnes & incommoda excipiunt,
vt præclare appareat, quanto desiderio teneantur patiendi
pro Domino. Hac hyeme falsò accusati sunt, quòd ethnici-
cum quendā ad Christiana sacra vi compulissent, cū quo
generalis auditor mendaciis oneratus, eos pro potestate
coercere imperasset, vnus ex iis fuga sibi cōsulere cū pos-
set, profus neglexit: quin etiam suadenti Rectori nostro vt
caueret, respondit ille, se pro conuersione ethnicorum nō
modò non formidare custodiam, sed etiam optare Christi
Domini gratia flagris cædi publicè, seque inter ipsa verbe-
ra mirabilem fructū ex vero lictoris præconisye capturum,
cū eius supplicii causam de more pronuntiaret atque is
eodem animi sensu sub ortis panè lacrymis, reputans quàm
paruo studio teneantur homines hominum seruandorum
affirmabat, si cognosceret in Maurorum finibus quam-
uis longissimè positum quempiam ethnicum ad Christia-
na sacra propesum, neglecturam se non modò rei familia-
ris iacturam, sed etiam omnia capitis pericula, vt ad eū ab

interitu reuocandum illucisque contēderet. præclarâ san-
laudem, præsertim quòd multo plures hac tempestate re-
perias, qui tam sancta studia retardage, quàm qui adiuuare
conentur. Et quoniam de horum hominum virtute iam
antea scripsimus, illud vnum adiungam; octauo quòque die
confessionis & Eucharistia: sacramentis in æde nostra & se-
muniant ipsi, & alios multos ad id ipsum incitant. nullus
præterea baptismus est, aut Christianorum celebritas, quin
interfit; nec modò neophytis gratulantur, sed etiam in dif-
ficultatibus benignè subueniunt. optimam hanc eorum
mentem tueatur Dominus.

Qui a nostris hoc anno ad mensem vsque Nouembrem
baptizati sunt, eorum est summa (baptismis omnibus com-
putatis) trium millium, & nouem supra ducentos, præter
eos qui in priuatis ædibus ægrotantes, qui in custo-
diis publicis ac trinemibus, alibi que eodem æternæ salutis
imperiti mysterio, in codice relati non sunt, exiguus nume-
rus si superiores annos respicias, sin bellicos tumultus & in-
commoda reputes, quibus impeditur Euangelium, nequa-
quam exiguus: vberioris verò messis hac tempestate sedata,
spes est: præsertim acriter incumbente in eam ipsam rem
pro virili parte Prorege, qui neophytos officiosè cõplecti
ac tueri, & ad ethnicorum conuersionem hortari non de-
finit: quin etiam ter quaterve complures ipse vestiuit. au-
reorum mille & quingentorum impensa: cuius pium hoc
studium curamque amplificanda Christiana: religionis
Dominus augeat.

Hæc mihi in præsentia, venerãde Pater, in mentem ve-
niebant, quæ de progressu Euangelii ad te scriberem. Reli-
quum est, vt precibus & sacrificiis tuis gratiam nobis viref-
que implores a Domino, quo non solùm partas retinere a-
nimas, sed alias etiam deinceps lucrari possimus, Goamen-
se Nguembri, 1569.

EX LITTERIS MARTINI SYLVÆ AD
Consaluum Aluarem, datis 6. Calend. Decembris, 1569, ð
Castro Onoris.

NOs, vt scis, ex isto portu discessimus ad 18. Cal. De-
cēbris. eo die ad Goanas insulas noctu peruenimus:
ibi diem panè totum morati nauigia præstolantes,
que

quæ Goæ remanserant; simulatque affuere nonnulla, statim solutis anchoris vespere tenuimus Amediuâ. Amediuâ dies quinque posuimus: deinde sacro Missæ peracto, cui Prorex cum vniuerso exercitu interfuit, valida Classe nauium 160 ad Onorem delati, castrum offendimus admirabili opere artificioque perfectum. Erât in eo præsidio Lasquarini circiter septingenti artis sclopetariæ peritissimi: ii nostrorum signa conspicati, sese ad defensionem toto pectore compararunt: insequenti luce in descensione prælium haud leuè commissum est, ira tamen vt nostri superiores extiterint. Primus è nâui sese in litus eiecit Prorex, tum ceteri subsequuti: atque eodem impetu Lusitani audaciùs ad mœnia vsque prouecti sunt, sed egregiè repulsi, duobus è suorum numero desideratis, ictis verò circiter 40, quorû aliquot è vulneribus postea mortui sunt: quod incommodum acceptum non esset, si quorum oportuit consiliis monitisque paruissent. Id ne rursus accideret, Proregis iussu ductis ritè munitionibus castrum oppugnari trifariam ceptum est sic, vt præfectus à certamine versus ad preces, re desperata ad Proregem accesserit, vitam sibi ac militibus implorans. Facta deditioe, armis & impedimentis relictis, in decussim compositis manibus, cum singulis vestimentis omnes dimissi. Oppugnationem triduo sustinuerant: tertio die, qui fuit festus Sanctæ Catharinæ, cessere. Nos castrum intrauimus: & in gratiarum actionem custos Franciscanus sacrificauit, ego Proregis iussu concionatus sum. Reficiuntur hoc tempore quæ per oppugnationem diruta sunt. statuitque Prorex manum militum hic in præsidio relinquere. Regat illum pro sua clementia Dominus. Tu verò curabis vt piorum suffragationibus adiuuetur: id enim ille vehementer exoptat, mihi que mandauit, vt id suo nomine abs te per litteras peterem.

Fugerat me de eventis meis quibusdam te facere certiozem. Bis panè defunctus sum: semel vt primùm exscensio facta est, dū aliquot militibus animos conor addere, & Crucifixi Domini signum ostento, namque in eos emissa repente artificiosi ignis olla, huc illuc magno impetu volitans: cum à periculo sese cuncti proriperent: inter eam trepidationem impulso prolapsoque mihi obtigit soli, ita tamè, vt ollæ cauda veste dūtaxat discerpserit, corpus illesum Domino miserante reliquerit. Iterū ac tertio periculū adij,

ex tormentariis globis, ita prateruolantibus, ut mihi uerticē capitis propè abraderent. Quod ad reliqua attinet: Ego & Sebastianus Consaluis & corpore ualemus, & munera Societatis obimus adhuc Dei beneficio sanè feliciter, uersamur autem ferme in uoletudinario cum ægrotis. Nobis ad uoluntatem suā omnino exequendam Deus robur gratiamque sufficiat. Arque ob id ipsum tu nos Pater precibus tuis & sacrificiis adiuuare ne desine. Onore, 6. Calend. Decembris, Anno Domini, 1569.

EX LITTERIS HIERONYMI RUIZII, AD

Propositum generalem datis Cocini, 28. Kal.

Februarii, 1570.

QVONIAM ex iis litteris, quas ex Europa in remotas regiones hasce pro uestra humanitate perferendas curatis, magnam animi uoluptatem letitiamque percipimus: ad rationem officii nostri pertinere sum arbitratu, ut uicissim istuc, quæ hoc anno in Cocinens Collegio sint gesta, perscriberem.

Habentur in hoc Collegio publicæ scholæ Grammatices duæ, ad quas uentitant discipuli ferme ducenti & sexaginta bene morati, uidemque tum in studiis tum in sacramentorum usu ualde proficiunt. Doctrinæ Christianæ præcepta (quæquam multi admodum tenera ætate sunt) cuncti perdicere: complures uerò etiam catechismum in dialogo missum istinc: eundemque ipsi non sine fructu disseminant.

Confessio & communio in aede nostra ita frequens est, celebrioribus festis, præsertim uerò Mariæ Virginis, Corpus Domini sumant serè trecenti uel quadringenti. Idem accidit etiam cū indulgentiæ promulgantur, quarum neophyti per quæ acre desiderium præ se ferunt: & sanè multum ea ratione proficitur. Primo die dominico aduentus, publicè propositum est Iubileum datum à summo Pontifice anno 1568 ad pacem & felicitatem Ecclesiæ Catholicæ exposcendam. Tanta fuit confitentium uis, ut sacerdotibus nostris octo à matutino tempore ad noctem usque nullum quiescendi spatium daretur. itaque in hoc vno tēplo per eos dies iniere sacrū Eucharistiæ conuiuū circiter mille maxima ex parte neophyti. præterea tantū fraudatæ pecuniæ restitutum, tot sublatæ discordiæ, ita multa piè facta sunt, ut
hac

hæc vna de causa præclarè positum à summo Pontifice hoc Iubilei beneficiū esse videatur: quid si cetera eiusmodi spectes, quæ in reliquo Christiano orbe plurima per eandem occasionem gesta fuisse credenda sunt? Ad conciones tantus est populi concursus, vt suggestū ex æde in plateā interdū proferre necesse sit: (vt interim eos taceam qui cætera vrbis templa frequentant) idque non sine magno animorū motu lachrymisque, quod scriptum est alias.

Hiemauit hoc anno Cocini Didacus Meneses rei maritimæ pro Lusitaniæ Rege præpositus. classis erat nauū triginta. propugnatores mille numerabatur. ac nobis magnâ ea res attulit voluptatē, quod in tanta hominū militarium turba non modò quies, verū etiā Christiana disciplina mirificè cōstitit: quippe horum militū, qui versantur in India, mos est Sacram Confessionē frequenter obire: & cū Ecclesiasticos & religiosos homines magnopere veneratione, tū verò incipiunt præclarū sibi & honorificū ducere, acceptas ab hominibus iniurias Deo donare liberaliter. Itaq; si quādo rixæ inter eos vel seditiones existant, nullo negotio cōprimuntur. Hyeme exacta, priusquā classis abiret, à cōcionatoribus nostris captum est agi cum classiaris de salute animarum sic, vt ex vniuerso numero, octingenti in æde nostra sese confessionis sacramento expiauerint, quin etiam multi publicis per vrbem ac voluntariis panis admissa lucte piacula. Quid plura? pusillam Quadragesimam paucis illis diebus habuimus. idque magna tum fidelium, tum infidelium approbatione cernentiū, hosce milites, si quid per hyemē grauius deliquissent, sponte deinde ac libenter supplicia subeūtes. Nec solum præfecti militesque, (vt diximus) sed etiam turba naualis & ipsi quoque remiges peccata ritè confessi sunt. Atque hæc adhibita præparatione cuncti admodum læti in Domino conscendere: & ad huius oræ præsidium ex hoc portu profecti Deum habuere sanè propitium, siquidem allatum est, Maurorū naues ab iis captas amplius 40. eisdemque facta aliquoties exscensione, ethnicorum hostium caesis circiter quinque millibus, non laudem solum sed opima etiam spolia retulisse.

Redempti sunt hac hieme aureis quingentis, nostrorum opera cortogatis, Lusitani quinque, qui anno superiore, casu nescio quo, in manus Malauarium Maurorum inciderrant. ii cū ad Collegium hoc deinde venissent Deo

Domi-

Domino gratias acturi, latissimos nobis nuntios attulere, ceteros Christianos qui adhuc redimendi supererant, quamquam multis vexatos incommodis & cruciatibus, firmos nihilominus in Catholica fide persistere. Adolefcentulum, qui nostra gymnasia frequentauerat, alligatum ad arborem pedibus manibusque, conati erant Mauri intentis in eum arcibus & sagittis ad Christum deferendum impellere: quibus ille inter ipsos terrores animo forti magnoque responderat, se vita potius priuatum iri, quam fide: quocirca desperata re Mauri ab incæpto desisterunt, ita tamen ut eum deinceps qualibet quamuis leui de causa calcibus fustibusque malè multarent. Alium tenera admodum ætate puerum pollicitationibus ac minis in fraudem induxerant, id ubi reliqui sensere captiui, consensu omnes ad eum puerum, seque ad eius pedes abijciunt flêtes, ac præsertim vir quidam ex eo numero nobilis: quorum suasu ac monitis puer ita permotus est, ut obortis repente lacrymis, se utique deceptum fuisse responderit, sed moriturum potius quam à religione Catholica recessurum: atque hanc pietatem suam comprobauit præclare: nam ultro ipsemet se hostibus obtulit, apertè denunciâns sese Christianum esse: qua re indignati Mauri vinculum ad arboris truncum sagittis petere primùm, deinde etiâ ingulare aggressi, denique desiere, illius obstupefacti constantia. Nec tamen eundem exitum alii Christiani sortiti sunt: quos eximia fortitudine perferentes in Christi Domini cõfessione crudeliter interemptos esse cognouimus. O prædicandam Domini bonitatè, qui miseris hisce temporibus, in media barbaria, dereliquit fide septem millia, quorum genua non sunt curuata ante Baal.

Venio ad huius anni messem. Octaua sancti Spiritus feria profecti è nostris aliquot ad Palurtenfes neophytos, qui passuum hinc tribus circiter millibus oram maritimam incolunt: obuios illos in itinere habuimus, amantissimèque accepti sumus hospitio cuiusdam ethnici ætate iam proeclata viri primarii: ibique de suscepta religione retinenda sermo ad neophytos habitus primùm, deinde prolatam regis Cocini diploma, & recitata littera, quibus priuilegia continentur ab eodem Rege proposita iis qui sese ad Christum adjunxerint, qua res multis noua, cunctis accidit iucundissima, hospiti nostro præsertim: idemque antequam inde dis-

cessimus

cessimus pollicitus est, se Christianū fore cum suis: & quam inimicus homo rem deinde impedire conatus est, speramus tamen illum promissa facturum. Post hæc variis locis sanè quàm opportunè Catechismus est habitus: accedebat illud etiam, vt à Catechismo nostri sese adhibitis interpretibus in ethnicorum cætus infererent. Euangelium prædicantes, adiuuantibus eos item in opere amicis atque discipulis, qui pro sua parte non desunt auditores ad verbū Dei cōnuocare, atque ad Christianæ fidei veritatem allicere. Itaque die qui fuit visitationi Mariæ Virginis sacer, primus huius anni baptismus ad hunc modum est peractus. Aliquot primū diebus nostri Catechismo vacarunt: deinde vbi dies adfuit baptismi, candidati omnes ad Christianum veterem conuenere, virum locupletem & honoratum, qui cū apud eos omnes parentis, tum verò apud nos socii atque adiutoris egregii locum obtinet. Gasparem Ægidium nomine: atque vbi maturum fuit, sub signis omnes agmine prodire cum tibiaram tubarūque concentu, ramos palmarum tenentes, indicium victoriæ eius, quam Dei beneficio de spiritalibus nequitiiis deportauerant. Ad ædem sacrā appropinquantibus processit obuiam clericus vnà cum vrbis Præfecto & Episcopo, & magna ciuitatis parte, actus eiusmodi eximia pietate ac studio concelebrare solitæ. Episcopus è candidatis pauperrimum quemque delegit, quos partim ritè susciperet, partim etiā manibus ipse suis ablucet. à Præfecto etiam nonnulli suscepti sunt, idemque se in cæteros valde humanum atq; honorificum præbuit. id ipsum à ceteris principibus factitatum. Baptizati autē sunt eo die (quæ Domini nostri clementia ac benignitas est) viginti supra ducentos.

Inde rursus nostri in opus exiere, cumque festo die Sanctorum omnium præfectus ad ædes nostras baptizandum perduceret magistrum fabrum naualium regis Lusitaniæ: per eam occasionem conuenere etiam ii, qui recentissimi nostrorum hortatu ad Christum sese cōuerterant. Itaq; renati sacro baptisate sunt eò die octoginta nō sine solemni cerimonia & cantibus.

Porrò nos ex ea re fructum animi præcipuum capimus, quòd alia nulla nisi æternæ salutis ratio hosce homines, vt Christum profiteantur, adducit. Itaq; nec vestes in Baptismo nouas, nec aliud omnino à nobis præter spiritalia expectant.

stant aut flagitant, nisi forte granum aliquod benedictum è ceruice gestandum: nec verò deinde per inconstantiam ac leuitatem a Christo desciscunt: quinimo magno sibi decori esse nomen Christianum existimant, & ceteros ad veritatem studiose conantur ab impiarum opinionum peruersitate traducere: quo in genere nonnulla perstringam.

Quidam ex hisce neophytis, licet à nonnullis veteribus Christianis non modò grauiter offensus esset, verum etiam oppressus atque vexatus, non tamen ideo desistit, quominus Christianam rem procuraret egregie. Paucis igitur hisce diebus duos homines ad Deum verum à demonis cultu conuersos ingenti gaudio perduxit ad nos. Puer Haires (hoc enim nomine appellatur certus ordo militarium hominum) vt baptizatus est ipse, ethnicos adiuuare statim aggressus est: triduoque alium Nairem ad nos adduxit, itemque paulo post Indos alios duos tréve, tanta cum animi letitia, vt eadem in nos redundaret.

Mauræ cuidam erat filiolus, quam illa siue quòdam Christiana sacra propensum cerneret, siue alia nescio quæ de causa, vt erat immanis & fera mulier, captum defodit viuum ad fauces vsque, ingenti superimposito lapide, vt lentiori cruciatu paulatim extingueretur. Verum per commodè factum est, vt hiatus existeret quidam, ex quo prætereuntes viatores puer posset aspicere. Accidit igitur vt illaciter haberent Christiani aliquot: quos ille conspicatus, quanquam adhuc Lusitanicæ lingue imperitus, è saxo vociferati, & duo illa verba, Christum exopto, satis aperte pronunciare: accurrunt illi statim, & amoto lapide puerum extrahunt. atque vnus ex iis ad gubernatorem illum adducit, alius ad nos rectè properat flagitans, vt eò mittatur aliquis, puerum vellet fieri Christianum. Itaque mater in custodiam tradita: puer in ardes nostras acceptus, ac deinde Baptizatus est.

Regius præfectus, quem in Christiana re adiuuanda nostri valde studiosum experimur, vnâ cum rectore nostro adit ad Cocini regem, alio quodam in oppido commorantem, vt per eum liceret ibidem templum exstruere neophytis Palurtensisbus inquilinis. Annuente rege, continuo præfectus ipse misit, qui materiam ædificandi eandem

conueherent: quin etiam domum, quam ibi possidebat, eius rei gratia diruit. In reditu verò ad vicinam insulã rectorem perduxit, vt cum eius insulæ regulo de Christiana religione ageret, qui sanè regulus valde se facilem præbuit, dixitque sperare sibi Dei beneficio datũ iri, vt non nisi Christianus ex hac vita discederet. Vos cum quæso istic Domino supplices commendate.

Antequam classis ex hac statione discederet, decursus milites & varia simulacra prætorum exhibita, primũ a classariis, tum octauo post die a Lusitanis inquilinis, postremò etiã a neophytis Cocinensibus, a quibus diligenter est cautum, ne quis ethnicus (quod opulenti quidã ostentationis causa tentauerant) se in ipsorum agmen infereret. Ei decursioni honoris causa operam dedere tum Ciuitatis Præfectus, tum etiã classis dux, & ceteri principes, ita vt in eo ludicro & aciem struerent, & ordines ipsimet ducerent. Neophyti autem duorum circiter millium numerum implebant, vario telorum genere, magna tamen ex parte sclopiis instructi, omnes verò egregio corporis ornatu, & quidẽ cõplures (vt sunt pecuniosi & gloriæ cupidi) ita sumptuoso, vt proximè ad Lusitanos accederent. Æstate ineunte instructis ære suo biremibus quinque, in expeditionẽ sine vlllo stipendio pro Lusitanis rege profecti sunt: iamque præclari de ipsorum virtute nuntii afferebantur. Cocini rex adhuc in sua cæcitate persistit: is cum per hyemem in morbum incidisset: non incommoda occasio visa est vrbis Episcopo, itemque Rectori nostro conueniendi hominis, eumque salutaribus monitis adiuuandi. Ad eum igitur ambo profecti, in ipso regis vestibulo superstitiones & nefaria sacra permulta reperiunt, quibus barbari pro ipsius incolumitate operabantur: regiam verò ariolis brachmanibusque refertã, quibus ille aded deditus est vt quamuis præclare tum intelligeret, quamobrẽ illuc Episcopus rectorq; se cõtulissent, nihil tamẽ idcirco de sua obstinatione remisit. Itaque aliud nihil eo itineris labore ab Episcopo & rectore perfectum est, nisi vt officium vterque præstaret, simul etiã vt cum dynastis quibusdam, qui ad regem socium ac patronum pro amicitia venerant, agerent de rebus diuinis, & ab iisdem impetrarent, vt impune liceret in posterum in ipsa promotione Euangelium promulgare.

Reguli duo huic oræ finitimi, iungendæ cum Lusitanis amici-

amici-

amicitiæ percupidi, Christianæ doctrinæ magistros, adeo enixè petierant, ut è re communi rector noster esse omnino statueret, duos è nostris ed legari, qui eadem opera neophytos etiam illius regionis inuiserent, quos iam diu adierat nemo. Profecti igitur quemadmodum accepti sint, cognoscetis ex eorum litteris ad rectorem scriptis in hanc sententiam. Excepti sumus ab hisce neophytis magna ipsorum lætitia & gaudio; nec non ipsi ad quos tendebamus reguli, multis rebus declarauerunt quàm sibi gratus esset nos aduētus. Quorum alter inuentus a nobis est ad sua illa placanda numina circum lapidem molarem festiùs cum digitorum crepitu cursitans, cum se priùs in stagno quodam religionis causa lauisset. Is ea ceremonia peracta, peramãter egit nobiscum, confirmauitque promissa. Gaspar Agidius amicus noster, & huiusce comes itineris, valde huic hominibus notus est, huic ferme trecenti polliciti sunt, qui primus in templo, quod ibi exstruendum est, baptismus habebitur, in eo baptismo se nomina Christo daturus. Verùm ut Malauarica hæc gens ferè perfidiæ laborat infamia, pro ipsis magnopere orandus est Dominus, ut quod receperat perfoluant.

In iis qui Cocini regem ægrotum officii causa inuiserant, rex Porcadæ fuit, quæ regio distat hinc leucas ferme viginti. Is deinde præfectum huiusce præsidii conuenit, præfectus verò confestim ad se rectorem nostrum accersiuit. Actum est ab utroque de re Christiana cum rege, qui pro eo quanti Lusitanorum amicitiam facit prolixè concessit, ut Christianam religionem in ipsius regnum inferre palam ac libere liceat: quin etiam præuilegia neophytis eadè que Cocini rex tribuit patenti diplomate: Ut nemini in posterum suscepta Christiana religio fraudi sit, nec ideo quique omnino vel de re familiari, vel de iure testandi, vel de honore ac dignitate deperdat: ut iurisdicctio Ecclesiastica sit pænes Episcopum: ut templa nostra noxiis nõ modò Christianis, verùm etiam ethnicis pro alyo sint: denique ut nemo Christianæ fidei nomine in periculum vocetur: & alia eiusmodi.

Ethnicus erat quidam copiosus ac nobilis, quem fratres nostri & alii ipsius amici non semel à nefario demontis cultu abducere frustra contenderant. Is ipso, ni fallor, S. Iacobi die natali, nostris ea loca obeuntibus, & ex itinere saluantibus

stantibus hominem, gratulabundus obviam prodit, dixitque sibi ea nocte quiescenti visam pulcherrima speciem mulierem, summaque oris & corporis dignitate, (quam ipsemet pro ea consuetudine, quæ illi cum Christianis est, beatam Virginem nominabat) eamque ad se in hæc verba locutam esse: Hac iter habebit cras manens & Sacerdotibus Christianis vnus, tu quicquid ille iusserit facito, & quoniam vultis (inquit) me Christianum esse: en præsto sum cum vniuersa familia: itaque paulo post in hoc nostro Collegio baptizatus est.

Quod nullum adhuc esset Cocini domicilium excipiendis alendisque catechumenis, nonnulli idcirco à Christi professione recedebantur. quamobrem Aegidius noster vltro id sibi met oneris depoposcit, catechumenos præsertim virilis sexus gratis alenda apud se, dum ædes ad eam rem publicæ comparantur. Aegidii virtutem imitata vidua quædam honesta mulier, non modò alendis, verum etiam instituendis feminis operam & impensam benignè pollicita est. Nonnullam etiam pecuniæ summam ad id ipsa pui quidam homines contulere.

Proxima Circumcisionis Christi Domini nostri solemnia, 83 anniuersariam eius diei celebritatem auxit etiam baptismus insignis capitum 160. quo in baptismo tum Episcopus tum Urbis præfectus, qua solent pietate officioque, versati sunt, quo lætiora essent Anni 1570 ineuntis exordia, quibus exitum speramus fors per similem. Qui per nostros hoc anno Cocini ab impietate reuocati & salutari baptismo loti sunt, si extremum hunc baptismum annumeres, quingentorum circiter (quæ Dei benignitas est) summam efficiunt. Quod reliquum est, te pater optime, & reliquos omnes, qui in isto sunt orbe socios obsecramus, vt nos Domino commendare ne desinat in Christiana causa laborantes, tam remotis in regionibus tamque inter sese disunctis. Cocini, ex Collegio Matris Dei, 18. Kal. Feb. 1570.

F I N I S.

ee

EPISTOLÆ